

Høgskolealliansen

- et forpliktende samarbeid mellom høskoler for å styrke kvaliteten i regional utdanning og forskning

8. januar 2016

INNHOOLD

SAMMENDRAG	3
<u>I. HØGSKOLENES POSISJON I STRUKTURPROSESSEN SÅ LANGT</u>	5
<u>II. REGIONENES BETYDNING/REGIONALE FUNKSJONER.....</u>	6
DEN REGIONALE FUNKSJONEN.....	7
UTFORDRINGEN	8
<u>III. KVALITETSKRITERIENE I STRUKTURMELDINGEN</u>	8
<u>IV. ALLIANSE SOM ALTERNATIV TIL FUSJONER.....</u>	14
ALLIANSEGEVINSTER I HØYERE UTDANNING OG FORSKNING	15
ALLIANSEMODELLENS UTFORMING.....	16
<u>V. OPPSUMMERING: REGIONALE FUNKSJONER OG STYRKET KVALITET I HØGSKOLENES UTDANNING OG FORSKNING</u>	21

SAMMENDRAG

De tre høgskolene i Lillehammer, Molde og Volda er opptatt av å finne modeller som styrker den faglige virksomheten ved institusjonene og bygges slik at høgskolene fortsatt kan ivareta og utvikle rollen som regional kompetanseutvikler.

I Meld.St.18 *Konsentrasjon for kvalitet – strukturreformen i universitets- og høgskolesektoren* skrives det at målene for strukturreformen er

- a) Utdanning og forskning av høy kvalitet
- b) Robuste fagmiljøer
- c) God tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet
- d) Regional utvikling
- e) Verdensledende fagmiljøer
- f) Effektiv ressursbruk

Høgskolealliansen skal være et strategisk grep for at høgskolene i større grad kan oppfylle disse målene. De tre høgskolene har i dag ulike relasjoner og et godt samspill med sin respektive regioner, gjennom etter- og videreutdanning, utrednings- og forskningsprosjekter, samarbeid med regionale institutt, næringsforeninger, arenaklynger, kommunale regionråd, kulturinstitusjoner, frivillige organisasjoner osv.

Høgskolene er slik sett helt sentrale i regionenes kompetanse- og utviklingsmiljø. En allianse mellom høgskolene vil og skal gripe inn i denne typen relasjoner. Alliansen vil slik den foreslås, styrke høgskolenes regionale identitet og fremme erfaringsutveksling, analyser på tvers og samarbeid om regionale kompetanseutviklingsprogrammer, samtidig som den vil utnytte ressursene i institusjonen på en bedre måte og styrke kvaliteten i utdanningen og forskningen.

Alliansen vil skape merverdi på følgende områder:

1. *Kompetansedeling og -utvikling*
 - Avtaler om faglig utveksling/bruk av hverandres fagmiljøer (SAK)
 - Fellesgrader på master og phd-nivå
 - Styrking av kvaliteten i bachelorutdanninger der det finnes parallelle fagmiljøer
 - Faglig samarbeid om videreutdanninger som har tilknytning til de ulike regionene
 - Felles utviklingstiltak og erfaringsdeling (tiltak for gjennomstrømming, bedre studiemiljø, studie-/programledelse, etc.)
2. *Områder med stordriftsfordeler og risikodeling*
 - Kostnadsdeling (f.eks. studentrekruttering, pedagogisk veiledning, forskningsadministrasjon, konferanseadministrasjon, internasjonalisering, Erasmus+, høgskolepedagogikk, førstelektorkvalifisering, fleksibilisering av utdanningene, anvendt IKT, etc.)
 - Fallende gjennomsnittskostnader
3. *Randsoneaktiviteter*
 - Samarbeid om oppdragsforskning, oppdragsundervisning mv.

Alliansens organisering må utredes nærmere, men en mulig modell kan være å opprette felles organ og ledelse for fagområder og funksjoner som er sentrale for institusjonenes ressursutnyttelse og faglige utvikling. Per i dag har høgskolene hver for seg gode utdanningsprogrammer og en omfattende forskningsvirksomhet. Høgskolene har hver en historie som viser en sterk faglig utvikling, men fremtiden krever at denne utviklingen fortsetter med økt styrke.

I et framtidig landskap med stadig større UH-institusjoner og en konsentrasjon som lett kan favorisere utdanningsinstitusjonene i de store byene, vil en allianse av regionalt lokaliserte høyskoler være en viktig alternativ vei til økt kunnskapsutvikling og regional utvikling. En slik allianse vil ha regional forankring og nærhet til praksisfeltet innenfor både kulturliv, næringsliv og offentlig sektor, og den tar mål av seg til å bidra sterkt til den regionale kompetanseutviklingen som alle de berørte regionene i alliansen er avhengig av.

De tre alliansepartnerne er enige om at det vil være en styrke for alliansen om flere enn de tre initiativtakerne til alliansen blir med.

I. HØGSKOLENES POSISJON I STRUKTURPROSESSEN SÅ LANGT

De tre alliansehøgskolene har hatt ulike posisjoner i strukturreformen så langt, men alle tre har i flere år vært involvert i forsøk på finne regionale løsninger - som har mislykkes.

Prosjektet Innlandsuniversitetet har vært et ambisiøst prosjekt for å etablere et universitet ut av Høgskolen på Gjøvik, Høgskolen på Lillehammer og Høgskolen i Hedmark. I 2005 ble Kompetanse-, universitets- og forskingsfondet i Innlandet AS (KUF-fondet) etablert, med fylkeskommunene i Hedmark og Oppland, en rekke kommuner og noen næringslivsaktører i regionen som eiere. Gjennom fondet har de tre høgskolene blitt tilført midler på til sammen nesten 200 millioner kroner for faglig utvikling og særlig etablering av doktorgrads- og masterstudier. Det har også skjedd en viss faglig konsentrasjon i prosessen med Innlandsuniversitetet. I 2012 ble det likevel klart at høgskolene ikke klarte å komme videre med prosjektet Innlandsuniversitetet.

I sitt innspill til departementet høsten 2014 anbefalte Høgskolen i Lillehammer primært en fusjon med Høgskolen i Gjøvik, sekundært å fortsette alene. Høgskolen i Gjøvik valgte å prioritere en fusjon med NTNU framfor en fusjon med HiL. Høgskolen i Hedmark har i sitt innspill til departementet høsten 2014 uttrykt ønske om å være en egen høgskole i framtiden.

Høgskolene i Volda og Molde har sammen med Høgskolen i Ålesund i flere år søkt sammen for å etablere et grunnlag for en framtidig høgskole, eventuelt et universitet i Møre og Romsdal, innenfor rammene av SAK. Høgskolene i fylket la i 2011 fram utredningen Mørealliansen hvor det ble pekt på mulige faglige samarbeidsområder, og i 2014-2015 resulterte dette blant annet i at Høgskolen i Volda og Høgskolen i Molde i fellesskap fikk akkreditert og startet opp en ph.d.-utdanning i helse- og sosialfag. Planene om høgskolesamarbeid i Møre og Romsdal ble tilskyndet av regionale politikere, men ble ikke stimulert av eksterne midler slik man så i prosjektet Innlandsuniversitetet. Fylkeskommunens vedtak inneholdt også en klar intensjon om at de tre høgskolene skulle bygge opp et fjerde campus, i Kristiansund.

Da Kunnskapsdepartementet i 2014 forserte arbeidet med strukturprosessen vedtok høgskolen i Molde en høgskole for Møre og Romsdal - og eventuelt Sogn og Fjordane – som sitt subsidiære valg. Høgskolen i Ålesund anbefalte en fusjon med Høgskolen i Molde, subsidiært en høgskole for Møre og Romsdal, mens Høgskolen i Volda bare ville gå inn for en felles høgskole dersom den omfattet alle høgskolene i de to fylkene.

Høgskolene i Ålesund og Molde sonderte i 2014 et tosidig samarbeid, men da Høgskolen i Molde ikke anbefalte en fusjon mellom disse to alene, valgte Høgskolen i Ålesund å gå inn for fusjon med NTNU, sammen med Høgskolen i Sør-Trøndelag og Høgskolen på Gjøvik. At fusjonen ville bli gjennomført ble klart tidlig i 2015.

I den nye situasjonen som avtegnert seg rundt årsskiftet 2014-2015 tok styret ved Høgskolen i Molde initiativ til drøftinger med Høgskolen i Volda og Høgskolen i Lillehammer om et samarbeid. Styret ved Høgskolen i Volda reagerte positivt på henvendelsen, og det ble også møtt med interesse ved Høgskolen i Lillehammer.

I løpet av våren 2015 ble drøftingene konkretisert i retning av å danne en allianse av selvstendige høgskoler. Også etter rektor- og styreskifte ved Høgskolen i Volda og Høgskolen i Lillehammer i august 2015 ble dette arbeidet videreført.

Høgskolenes nye styrer har høsten 2015 bekreftet interessen for alliansesamarbeidet. Høgskolen i Molde har i perioden konsentrert seg om alliansesamarbeid som det prefererte alternativet. Styret ved Høgskolen i Volda har i tillegg til allianse også pekt på Høgskolen i

Sogn og Fjordane som en aktuell alliansepartner. I tillegg har styret åpna for at ledelsen kan innlede faglige drøftinger med Universitetet i Bergen.

Styret ved Høgskolen i Lillehammer har bekreftet interesse for alliansemodellen, og ledelsen har aktivt deltatt i sonderinger mellom de tre høgskolene. Styret ved Høgskolen i Lillehammer har også bedt om at et nærmere samarbeid med Høgskolen i Hedmark utredes.

De tre alliansepartnerne har vært enige om at det vil være en styrke for alliansen om flere enn de tre initiativtakerne blir med. Det er i første rekke høgskolene i Hedmark og Sogn og Fjordane som synes å være aktuelle.

Høgskulen i Sogn og Fjordane har inntil leder- og styreskifte 1. august 2015 vært klar på at selvstendighet har vært høgskolens foretrukne alternativ. Samtidig har høgskolen hatt sonderinger i retning av Universitetet i Bergen, uten at dette har ført til konkrete resultater. Etter at høgskolen fikk nytt styre og rektor 1. august 2015 har Høgskulen valgt å gå inn i utredningen av profesjonshøgskolen på Vestlandet i samarbeid med Høgskolen Stord / Haugesund og Høgskolen i Bergen. Samtidig har styret ved Høgskulen i Sogn og Fjordane også instruert administrasjonen om å gjøre egne vurderinger av fortsatt selvstendighet, men også å føre samtaler med Høgskulen i Volda. Ledelsen ved de to høgskolene har fulgt opp sine respektive vedtak gjennom flere møter og uformell kontakt høsten 2015.

Høgskulen i Sogn og Fjordane har vært holdt løpende orientert om arbeidet med høgskolealliansen i 2015, men har så langt valgt å ikke engasjere seg direkte i dette arbeidet annet enn som observatør og å bistå med informasjon.

Høgskolen i Hedmark har hatt kontakt med alliansehøgskolene gjennom tosidig kontakt med Høgskolen i Lillehammer, men har ikke tatt aktivt del i alliansearbeidet.

Oppsummert kan det sies at de tre alliansehøgskolene er opptatt av å finne modeller som både styrker den faglige virksomheten og som bygges slik at høgskolene fortsatt kan være sterke aktivum i sine respektive regioner. Samtidig har tidligere forsøk på regionale sammenslåinger vært mislykket, og medført intern skepsis til ideer om fusjoner eller andre vidtgående samarbeid. Derimot kan det konstateres at doktorgradsstudiene og en rekke masterprogrammer ved de tre høgskolene ikke hadde blitt etablert uten det regionale samarbeidet.

II. REGIONENES BETYDNING/REGIONALE FUNKSJONER

Kjerneideen bak strukturreformen i høyere utdanning er at færre institusjoner skaper grunnlag for høyere kvalitet. I Stortingsmelding 18 ligger forståelsen av at for mange institusjoner har rekrutteringsproblemer når det gjelder studenter og fagfolk. Forskningen og publiseringen er for liten, og evnen til å skaffe ekstern finansiering er begrenset.¹ Disse utfordringene tar høgskolene på alvor.

Forholdet mellom fagmiljøenes størrelse og deres kvalitet er et vanskelig spørsmål. Noen forskere mener at en optimal faggruppe består av 8 - 9 personer i gjennomsnitt.² Veldig små faggrupper vil imidlertid være sårbare. Forhold som flytting eller sykdom kan ramme studie- og forskningsaktivitet hardt. Større fagmiljø er mer robuste.

¹ Jf. *Oppdrag til Statlige høyere utdanningsinstitusjoner: Innspill til arbeidet med framtidig struktur i Universitets- og høgskolesektoren*, 26.05.14.

² Jf. Piro og Aksnes, *Forskningspolitikk* nr. 4 2014

Faglig kvalitet er et udiskutabelt mål i sektoren. Stortingsmeldingen opererer med et bredt kvalitetsbegrep. Både flere verdensledende forskningsmiljø og god tilgang til kompetanse over hele landet inngår i meldingens målstruktur. Regionale høyskoler innser at de store institusjonene vil bidra mest til det første. Relevanskvalitet vil trolig stå sentralt på de regionale høyskolene. Her vil man bidra til kompetanseoppbygging for og i samarbeid med regionalt næringsliv og offentlig sektor, bistå i innovasjonsprosesser og utdanne velkompetente kandidater, samt tilby etter- og videreutdanning. Høyskolene har også særegne spissmiljøer av spesielt høy kvalitet, og vil prioritere disse framover.

Fusjoner av institusjoner innenfor det som i dag er universitets- og høgskolenes styringsmodell vil kunne få den effekten at det regionale tilbudet ikke bestemmes i regionene, men i de større byene der de nye institusjonene har sin hovedadministrasjon, og der hoveddelen av de ansatte og studentene (og dermed de stemmeberettigede til styrene) befinner seg.³

Det regionale tilbudet har inntil i dag vært dels politisk styrt, gjennom budsjettildeling til regionale institusjoner, dels besluttet av disse institusjonenes egne styrer. Det er en fare for at konsentrasjonen i sektoren vil svekke den politiske styringen av det regionale tilbudet. Hvilke regionale hensyn vil et universitetsstyre plassert i storbyen ta? Hvilke insentiver har et slikt styre til å gjøre seg kjent med og prioritere regionenes behov i konkurransen med de sentrale behovene?

Den regionale funksjonen

Hvilke regionale behov er en selvstendig høgskole i posisjon til å ivareta?⁴ Og da på en bedre måte en fusjonerte institusjoner? Vi mener følgende funksjoner er av betydning:

1. *Regionale nettverk:* Høgskolene kan på strategisk nivå delta aktivt i regionale fora og initiativ. De kan forplikte høgskolene i ulike regionale tiltak, og innrette utdanningstilbud og forskning til næringsliv, forvaltning, kultur og frivillige organisasjoner. Campus uten, eller med budsjettmyndighet kun på lavere nivå (institutt eller seksjon) vil vanskeligere kunne ivareta denne funksjonen.
2. *Tilbud på master- og dr.gradsnivå.* Høgskolene vil ha sterkere insentiv enn sentrale institusjoner til å gi mastertilbud til unge og voksne i regionen. Kvalitet i fagmiljøene er bl.a. et spørsmål om forskning, og studenter på høyere utdanningsnivå bidrar til institusjonens forskning i langt større grad enn studenter på lavere nivå. I fusjonerte universitet/høgskoler vil slike regionale tilbud konkurrere med sentrale tilbud, og ofte tape i konkurransen.
3. *Regional omstilling.* Høgskolene bidrar til høyere utdanningsnivå (jf. pkt. 2) og høyere omstillingsevne i regionalt arbeidsliv. Dette gjør høgskolene med høy kostnadseffektivitet. To nylige studier av sammenhengen mellom utdanningssted og arbeidsted har dokumentert en bemerkelsesverdig sterk sammenheng. Høgskolene i regionene viser seg å være svært viktig for rekrutteringen til arbeidslivet i regionene.⁵

³ De fleste fusjonene i Norge har gitt et dominerende sentrum, men det gjelder noen mer enn andre. Høgskolen i Sørøst-Norge er et eksempel på en fusjon der et sentrum ikke har utkrystallisert seg klart.

⁴ I hvilken grad institusjonene til enhver tid faktisk ivaretar disse behovene godt er et empirisk spørsmål

⁵ Se Gythfeldt og Heggen, 2012, *Er høgskolene regionale kvalifiseringsinstitusjoner? Likheter og ulikheter mellom høgskolene på Vestlandet og i hovedstadsregionen*. Oslo: HiOA; Røberg, 2014. *Høgskolenes betydning for regional rekruttering til næringsrettede profesjonsyrker*. Oslo: HiOA

4. *Innovasjon.* I høgskolene kan det være større rom for å utvikle (ofte) multi-faglige nisjeutdanninger enn det er på universitetene. Noen slike forsøk viser seg lite bærekraftige (det er innovasjonens pris), men de som lykkes, bidrar til å styrke kunnskapsproduksjonen både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

5. *Kunnskapsnettverk.* Blant annet fordi mekanismene beskrevet i pkt. 2 og 4 krever vitenskapelig ansatte som selv driver forskning og deltar i internasjonale forskernettverk, bidrar høgskolene til å danne broer direkte fra regionene til internasjonale fag- og forskningsmiljøer. Med et stadig mer kunnskapsintensivt arbeidsliv er dette svært viktig.

6. *Befolkningsstruktur.* Høgskolenes kompetansemiljø og høyere gradsutdanninger er viktig for å demme opp for utflytting, befolkningsnedgang og tapping av regionene. Spesielt gjelder dette kvinner. Samtidig som kvinner i alderen 25-39 år i gjennomsnitt har den høyeste utdanningen i Norge,⁶ har fylkene utenom de store byene ofte underskudd på kvinner. Dette gjelder blant andre både Møre og Romsdal og Oppland. For å holde på og tiltrekke seg kvinner i denne aldersgruppen er regionale utdanningstilbud på master og doktorgradsnivå (jf. pkt. 2) viktig.

De seks funksjonene viser hvordan høgskolene spiller en sentral rolle i regional utvikling. Selv om studiestedene i regionene opprettholdes, vil en for sterk «konsentrasjon for kvalitet», gjennom fusjoner som virkemiddel, kunne svekke den rollen høgskolene utenfor de store byene har hatt og har for regional utvikling og regionalt arbeidsliv.

Det kan legges til at høgskolene også er urolig for de regionale forskningsinstituttene i en situasjon der høgskolene ikke lenger skulle være autonome. Det har variert over tid hvor tett disse er knyttet til høgskolene, og det varierer også i dag, men instituttene bidrar likevel sammen med høgskolene til å ivareta flere av de regionale rollene som er beskrevet ovenfor. Vi tror en allianse mellom høgskolene vil danne utgangspunkt for et tettere samarbeid også mellom instituttene.

Utfordringen

Utfordringen skissert ovenfor består grunnleggende sett i å balansere økt faglig kvalitet i utdanning og forskning med ansvaret for regional utvikling. Alle fagmiljø må holde høy kvalitet, uavhengig av hvor de er lokalisert, og uavhengig av størrelsen på institusjonen de tilhører. Kompetansen til medlemmene i fagmiljøet er her en avgjørende faktor, samt beslutningsstrukturen og lokaliseringen av beslutningsorganene. Kompetansen kan styrkes ved tette relasjoner og målrettet interaksjon med fagmiljøer og fagpersoner utenfor egen institusjon, i et forpliktende samarbeid.

III. KVALITETSKRITERIENE I STRUKTURMELDINGEN

I Meld.St.18 *Konsentrasjon for kvalitet – strukturreformen i universitets- og høgskolesektoren* fastslås det at målene for strukturreformen er:

- a) Utdanning og forskning av høy kvalitet
- b) Robuste fagmiljøer
- c) God tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet
- d) Regional utvikling

⁶ SSB. Befolkningens utdanningsnivå, 1. oktober 2014.

- e) Verdensledende fagmiljøer
- f) Effektiv ressursbruk

Høgskolealliansen tar mål av seg å være et godt strategisk grep for at de tre høgskolene i større grad kan oppfylle disse målene. Det er rett nok ikke realistisk at høgskolene vil ha mange verdensledende fagmiljøer (pkt. k), men det er definitivt et mål at flere, og til slutt alle, fagmiljøene skal operere på den internasjonale arenaen. Vi mener dette er viktig, ikke minst for å nå målene om høy kvalitet og regional utvikling.

Målene ble i stortingsmeldingen tydeliggjort og til dels kvantifisert ved hjelp av ni kvalitetskriteriene. Disse er listet nedenfor, og omtales slik:

«De utvalgte kriteriene er ikke ment å skulle gi en helhetlig vurdering av kvaliteten ved institusjonene, men er de faktorene Kunnskapsdepartementet anser som mest relevante for å vurdere om institusjonene har solide nok fagmiljøer. Det settes ikke minstekrav for hva som er god nok kvalitet for de ulike indikatorene, men de inngår i en samlet helhetlig vurdering. I denne vurderingen tas det hensyn til at institusjonene har ulike fagporteføljer og dermed ulike forutsetninger for å skåre godt på flere av disse kriteriene.»

De ni kriteriene er:

- 1) andel og antall årsverk i førstestillinger
- 2) søkning til høyere utdanning – studentrekruttering sier noe om utdanningens attraktivitet og mulighet for robuste fagmiljøer
- 3) gjennomføring i høyere utdanning
- 4) studentenes tidsbruk, rapportert i Studiebarometeret
- 5) publisering, dvs. antall publiseringspoeng ved institusjonene og i de ulike fagmiljøene, publiseringspoeng per faglig stilling og om det publiseres i internasjonale kanaler
- 6) eksterne forskningsinntekter fra Forskningsrådet og EU
- 7) størrelse på doktorgradsutdanningene, dvs. antall doktorgradsstudenter og antall avlagte doktorgrader
- 8) internasjonal orientering, dvs. internasjonalt samarbeid i form av felles forskningsprosjekter og sampubliseringer, felles utdanningsprogrammer og studentutveksling
- 9) samspill med samfunnet, dvs. bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA), antall kommersialiseringer og omfang av etter- og videreutdanning

I tillegg til disse ni kvalitetskriteriene har Stortinget lagt til tre:

- Faglig oppfølging av studentene
- Studentenes tilfredshet
- Involvering av studenter i forskning

Vi antar at disse nye kriteriene eventuelt vil bli innarbeidet i Studiebarometeret slik at det er mulig å bruke dem som verktøy i kvalitetsutvikling, men har ikke forholdt oss til disse kriteriene i dette dokumentet. Men vi noterer oss at NIFU i sin fusjonsrapport for høgskolene på Vestlandet ikke regner med at en fusjon i seg selv vil medføre spesielle endringer eller forbedringer på disse tre siste kriteriene.

I det følgende har vi illustrert hvordan hver av de tre alliansehøgskole skårer på de ni kriteriene, og samtidig antydnet hvordan et alliansesamarbeid vil kunne brukes for å oppnå økt

kvalitet i de ulike parameterne. Vi gjør oppmerksom på at denne oppstillingen er grovmasket og ikke viser de til dels store forskjeller som fins institusjonenes fagmiljø imellom.

Tabell III.1 Andel og antall årsverk i førstestillinger (2015 – DBH)

<i>Institusjon</i>	<i>Antall UFF- stillinger (årsverk)</i>	<i>Antall første- stillinger (årsverk)</i>	<i>Andel første- stillinger</i>	<i>Årsverk i rekrutterings- stillinger</i>
HiL	175,8	111,1	63,2 %	28
HVO	174,9	88,2	50,4 %	18
HiM	97,0	55,9	57,6 %	18
Statlige høgskoler	4906,1	2514,4	51,3 %	569

Tabell III.1 viser at HiL og HiM per dato ligger godt over gjennomsnittet for statlige høgskoler i andel førstestillinger. HVO ligger like oppunder gjennomsnittet, men samlet sett ligger høgskolene vesentlig høyere enn statlige høgskoler. I perioden 2004-2015 har andelen førstestillinger økt med hhv. 3,1 prosentpoeng for HiL, 22,7 prosentpoeng for HiM og 11 prosentpoeng for HVO (DBH-tall).

Alliansesamarbeidet vil ikke styrke andel og antall årsverk i førstestillinger ved den enkelte institusjonen direkte, men vil likevel bidra til å styrke den faglige robustheten samlet sett ved at faglig kompetanse lettere kan gjøres tilgjengelig for hverandre på tvers av institusjonene, særlig innenfor lignende fagmiljøer, men også i tverrfaglige forskningsprosjekter og utdanninger, der det er behov og ønsket for det.

Tabell III.2 Søkning til høyere utdanning – studentrekruttering (fra SO)

<i>Institusjon</i>	<i>Kvalifiserte førstevalgssøkere per studieplass (2015)</i>
HiL	1,8
HVO	1,3
HiM	1,8
Statlige høgskoler	2,3

Tabell III.2 viser antall søkere per studieplass ved det tre høgskolene. Dette tallet brukes gjerne som et mål på studienes og institusjonenes attraktivitet, og det er ingen tvil om at det sett fra institusjonenes side er ønskelig med sterkest mulig konkurranse om studieplassene. Alliansen kan opprette felles studieprogrammer der konkurransen vil være hardere enn den er ved enkelte av høgskolenes separate programmer, og likeså samarbeid om utsatte utdanninger (f.eks. gjennom å tilby emner på tvers – fleksibilisert).

Også lærerutdanningen kan styrkes gjennom samarbeid mellom beslektede studieprogrammer, både i pedagogikk og enkelte relevante fag, som idrett, økonomi og administrasjon, reiseliv, sosialutdanninger, logistikk etc.

Tabell III.3 Gjennomføringsgrad på bachelor og master (2014)

<i>Institusjon</i>	<i>Gjennomføring på normert tid</i>
HiL	59% på bachelor, 26% på master
HVO	61% på bachelor, 40% på master
HiM	45% på bachelor, 77% på master
Statlige høyskoler	53% på bachelor, 35% på master

Tabell III.3 viser hvor stor andel av studentene som per 2014 gjennomførte studiene på normert tid. Høgskolene i Lillehammer og Volda har høy gjennomføringsgrad sammenlignet med gjennomsnittet for statlige høyskoler ved bachelorstudier. Høgskolen i Molde har et høyt gjennomføringstall på masterutdanningen, men lavt på bachelor sammenlignet med statlige høyskoler. Høgskolene i alliansen vil kunne dele hverandres erfaringer og utnytte fagpersonalet og programmene på tvers slik at også gjennomføringsgraden i programmene vil kunne økes på sikt.

Tabell III.4 Studentenes tidsbruk ved heltidsstudier, rapportert i Studiebarometeret 2014

<i>Institusjon</i>	<i>Tidsbruk (timer per uke) bachelor</i>	<i>Tidsbruk (timer per uke) master</i>
HiL	34,8	26,3 ⁷
HVO	33,1	39,7
HiM	32,2	43
UH-sektoren	34,7	34

Arbeidstiden studentene oppgir i Studiebarometeret 2014 er vist i tabell III.4. Selv om studentenes arbeidsinnsats ved de tre institusjonene samlet sett ligger nær gjennomsnittet for sektoren, er det ønskelig med en felles tiltak for å øke studentenes studieinnsats. I en allianse kan erfaringer deles og felles tiltak iverksettes.

Tabell III.5 Vitenskapelig publiseringspoeng (gammel poengberegning)

<i>Institusjon</i>	<i>Per faglig årsverk 2013</i>	<i>Per faglig årsverk 2014</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>Per des. 2015</i>	<i>Nivå 2 2014</i>
HiL	0,50	0,46	95	91	70	26 %
HVO	0,36	0,51	68,4	99	68,8	18 %
HiM	0,42	0,46	47,1	50	50,8	19 %
Statlige høyskoler	0,37	0,42	1926,2	2238	-	11%

Tabell III.5 viser antall publiseringspoeng per UFF-stilling i 2014 ved de tre institusjonene. De tre høgskolene ligger alle over gjennomsnittet for statlige høyskoler, særlig når det gjelder andel nivå 2-publikasjoner.

⁷ Gjelder masterstudier på deltid

Tallene viser imidlertid ikke publisering per forskerårsverk, der det vil være store forskjeller mellom ulike fagmiljøet og innen miljøene, bl.a. fordi andelen forskerårsverk varierer. Både gjennom benchmarking innad i alliansen, en samlet forskningsadministrasjon og forskningssamarbeid på fagområder der det er naturlig, vil alliansen stimulere forskningen ved institusjonene.

Tabell III.6 Eksterne forskningsinntekter fra Forskningsrådet og EU (2014)

<i>Institusjon</i>	<i>tildelinger fra NFR</i>	<i>tildelinger fra NFR per UFF-stilling</i>	<i>tildelinger fra EU</i>
HiL	6878 ⁷	36 ⁷	0
HVO	629 ⁷	3 ⁷	0
HiM	3988 ⁷	35 ⁷	0

I tabell III.6 vises høgskolenes forskningsmidler tildelt gjennom NFR og EU i 2014. De tre høgskolene har utfordringer på dette området. Mangelen på store prosjekter, særlig EU-prosjekter, er delvis begrunnet i små ressurser til forskningsadministrasjon. Gjennom et forpliktende samarbeid om forskningsadministrasjon kan kompetansen bygges opp, deles og gjøre institusjonene bedre i stand til å konkurrere om forskningsmidler. Initiativ til dette er allerede tatt.

Tabell III.7 Antall doktorgradsstudenter og avlagte doktorgrader i egne program

<i>Institusjon</i>	<i>Antall phd. program (2015)</i>	<i>Antall doktorgradsstudenter (2015)</i>	<i>Avlagte doktorgrader (2015)</i>
HiL	3,5 ⁸	34	2
HVO	0,5 ⁹	5	0
HiM	1,5 ¹⁰	35	3
<i>Sum</i>	<i>5,5</i>	<i>74</i>	<i>5</i>

Tabell III.7 viser at de tre høgskolene har totalt 5,5 phd-programmer, hvorav to er fellesprogrammer mellom institusjoner. Ett av disse (mellom høgskolene i Molde og Volda) ble startet opp i 2015 og har følgelig ikke uteksaminert kandidater ennå. Det største programmet er phd i logistikk ved Høgskolen i Molde (p.t. 27 studenter).

Til sammen har høgskolene over 70 studenter i disse programmene. En allianse vil legge til rette for viktig erfaringsutveksling og utnytting av kompetanse på tvers av institusjonene og programmene. Erfaringsoverføring fra phd-programmet i logistikk har vist seg meget nyttig i etableringen av det nye felles phd-programmet ved Høgskolene i Molde og Volda.

⁸ Det inkluderer kunstnerisk stipendiatprogram ved Dnf.

⁹ Gis sammen med Høgskolen i Molde.

¹⁰ Det ene programmet gis sammen med Høgskolen i Volda

Tabell III.8 Internasjonale studenter og studentutveksling 2014

<i>Institusjon</i>	<i>Utreisende utvekslingsstudenter</i>	<i>Innreisende utvekslingsstudenter</i>	<i>Utenlandske studenter</i>
HiL	83	72	169
HVO	90	74	210
HiM	17	46	228

Tabell III.9 viser antallet utenlandske studenter og utvekslingsstudenter ved de tre høgskolene i 2014. Institusjonene har ulike «profiler». Selv om det er til dels lokale forklaringer (for eksempel porteføljen av studieprogrammer), ligger det til rette for nyttig erfaringsutveksling og læring på tvers gjennom å organisere internasjonaliseringsarbeidet i en allianse.

Alle høgskolene opplever mange lignende utfordringer. En felles hovedutfordring er å holde seg oppdatert og utvikle kompetanse innenfor et stort og komplekst felt som internasjonalisering innen høyere utdanning er. Alliansehøgskolene har allerede hatt en felles arbeidsgruppe innen dette feltet. Nedenfor vises de viktigste områdene gruppen har identifisert.

Internasjonalisering

1. Erasmus+ (programforvaltning, regelverk for utveksling, kompetanse til å bistå fagpersonalet i søknader osv.)
2. Internasjonalt gradsamarbeid (kunnskap om andre utdanningssystemer og lovverk, maler for MoU, MoA, DS, nettverksamarbeid med partnerinstitusjoner, felles-/ dobbeltgrader, verifisering av utdanning m.m.)
3. Markedsføring/rekruttering til utveksling- og gradsprogrammer på engelsk (promosjonsmateriale, arbeidsmetoder)
4. Studentutveksling fra A-Å (rutinebeskrivelser, arbeidsmetoder, fadderprogram m.m.)
5. Internasjonalisering hjemme, I@H (erfaringer, praksis, arbeidsmetoder, forskning)
6. Strategiske partnerskap mot nord, sør og øst (nettverksbygging, erfaringer, stipendordninger)
7. Beredskap (planer, rutiner, erfaringer)

Innen alle områdene vil det potensielt kunne ligge stordriftsfordeler i et aktivt nettverkssamarbeid i form av:

- Rådgivning/kompetanseoverføring (erfaringsdeling, best practice arbeidsmetodikk),
- Samarbeid om mulige felles partnere i nettverksprosjekter mot nord, sør og øst og mulig deling av praksisplasser i utlandet for profesjonsstudier.
- Deling av maler, rutinebeskrivelser, avtaleeksemplere (Memorandum of Agreement o.l.), informasjon og struktur på web (norsk, engelsk), deling av gode søknader (som har fått støtte eller høy rating),
- Samarbeid om søknadsskriving (nettverket leser og gir tilbakemelding på søknader),
- Samarbeid om utvikling av nye publikasjoner (for eks. brosjyrer for utreisende studenter),
- Samarbeid om promosjon og rekruttering ved internasjonale messer/konferanser (den Høgskole som deltar tar med brosjyrer o.l. på vegne av de andre og formidler kontakt til potensielle nye partnere – bredere eksponering av alle Høgskolene på flere konferanser/messer uten ekstra kostnader),
- Invitasjon til hverandres arrangementer (når en Høgskole arrangerer et seminar eller en workshop av verdi for de andre som f.eks.: søknadsskriving for Erasmus+/Horizon 2020, Undervisning i det internasjonale klasserommet, etc.

Når det gjelder kvalitetskriterium 9, samspill med samfunnet, dvs. bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA), antall kommersialiseringer og omfang av etter- og videreutdanning vil det være mulig og ønskelig å styrke kvaliteten ved erfaringsoverføring og konkrete samarbeidsprosjekter på tvers av institusjonene.

De tre høgskolene har i dag ulike relasjoner og et godt samspill med sin respektive regioner gjennom etter- og videreutdanning, utrednings- og forskningsprosjekter, samarbeid med regionale institutt, næringsforeninger, arenaklynger, kommunale regionråd, kulturinstitusjoner, frivillige organisasjoner osv.

Høgskolene er slik sett helt sentrale i regionenes kompetanse- og utviklingsmiljø. Det er potensial for å utvikle denne rollen ytterligere. En allianse mellom høgskolene vil og skal gripe inn i denne typen relasjoner. Alliansen slik den foreslås vil styrke høgskolenes regionale identitet og fremme erfaringsutveksling, analyser på tvers og samarbeid om regionale kompetanseutviklingsprogrammer.

Framstillingen ovenfor av tilstanden i de tre høgskolene er grovkornet, og det er heller ikke slik at hvert av kriteriene ovenfor kan møtes med ett eller to tiltak. Som Meld.St.18 også understreker er det nær sammenheng mellom mange av punktene, og innsats må derfor settes inn på flere områder samtidig. Poenget er likevel at høgskolene gjennom en allianse tar mål av seg til å utnytte de felles ressursene bedre for å oppnå bedre resultater på hvert av kriteriene (og for så vidt andre), gjennom bl.a. en felles strategi og felles tiltak.

IV. ALLIANSE SOM ALTERNATIV TIL FUSJONER

Allianse som organisasjonsmodell skal kunne møte utfordringen beskrevet i kapittel 2. Alliansen skal altså sikre den enkelte høgskoles selvstendighet og regionale forankring, men også fremme sterk faglig utvikling og styrke de enkelte institusjonene i tråd med kvalitetsmålene i Meld.St.18. Dette skal skje gjennom solidarisk samarbeid mellom alliansepartnerne. Vel og merke uten at det utelukker faglig samarbeid med institusjoner utenfor alliansen. Akademisk aktivitet bør ikke og skal ikke lukkes inne bak institusjonsgrenser, heller ikke alliansens grenser.

En allianse hviler på prinsippet om føderasjon. Dette betyr at det er de lokale enhetene (høgskolene) som eier alliansen. Enhetene bestemmer hvilke oppgaver alliansen skal utføre på vegne av eierne.

Konfliktsaker kan avgjøres gjennom

- 1) delegert fullmakt til alliansen,
- 2) forhandlinger som fører til konsensus (konføderasjon), eller
- 3) en kombinasjon av disse prinsippene.

Eierne av alliansen kan altså bestemme hvilke typer saker som skal avgjøres på hvilke måter. Føderasjon er et kjent internasjonalt organisasjonsprinsipp som blir brukt til å organisere både nasjoner (f.eks. USA, Canada, Tyskland, Sveits), internasjonale ideelle organisasjoner (f.eks. Amnesty International,) og kommersielle organisasjoner innenfor bank (sparebanker), forsikring (brannkasser), og handel (landbruk, fiskeri, bolig mv.).

I Norge er noen av disse mer kjent som samvirkeorganisasjoner. Det er verdt å merke seg at dette er en levedyktig organisasjonsform, også innenfor kommersielle virksomheter. Sparebank1-alliansen (etablert 1996) og Eika (etablert 1997) er eksempler på allianser dannet av selvstendige sparebanker. Førstnevnte er i dag Norges nest største finansgruppering målt i forvaltningskapital.

Prinsippet om føderasjon bygger på ideen om at lokale autonome enheter ikke bare står sterkere om de står sammen, men at solidaritet langt på vei også er en forutsetning for lokal autonomi. Lokal autonomi fremmer evnen til å betjene de lokale omgivelsene, jf. den regionale funksjonen, men på områder der de lokale omgivelsene alene er for små til å løfte store utfordringer er samarbeid rasjonelt.

Konsensusprinsippet kan være krevende, men kan også fremme gode prosesser. Opplevelsen av gjensidig avhengighet danner grunnlag for tillit, åpenhet, kunnskapsdeling og felles tiltak mellom eierne av alliansen. Om denne opplevelsen ikke er til stede, vil alliansen slå sprekker og kunne falle fra hverandre.

Alliansegevinster i høyere utdanning og forskning

Det er viktig å legge til grunn at høyere utdanning er forskjellig fra nasjoner, bank og forsikring etc. Ansatte ved universiteter og høyskoler vil f.eks. i større grad arbeide i faglige nettverk som går på tvers av institusjoner. Profesjonelle nettverk på tvers er minst like nødvendige for faglig utvikling som interne fagmiljøer, og slik vil det også være i en allianse mellom høyskoler.

Alliansen, like lite som fusjonerte institusjoner, kan ikke og skal ikke ivareta all faglig utvikling. Fagmiljøene vil ikke nødvendigvis finne sine beste faglige partnere innenfor institusjons- eller allianseveggene. Hvordan kan da en allianse skape merverdi? Det kan identifiseres minst tre slike områder:

a) Kompetansedeling og -utvikling

- Avtaler om faglig utveksling/bruk av hverandres fagmiljøer (SAK)
- Fellesgrader på master og phd-nivå
- Styrking av kvaliteten i bachelorutdanninger der det finnes parallelle fagmiljøer
- Faglig samarbeid om videreutdanninger som har tilknytning til de ulike regionene
- Felles utviklingstiltak og erfaringsdeling (tiltak for gjennomstrømming, bedre studiemiljø, studie-/programledelse, etc.)

b) Områder med stordriftsfordeler og risikodeling

- Kostnadsdeling (f.eks. studentrekruttering, pedagogisk veiledning, forskningsadministrasjon, konferanseadministrasjon, internasjonalisering, Erasmus+, høyskolepedagogikk, førstelektorkvalifisering, fleksibilisering av utdanningene, anvendt it, etc.)
- Fallende gjennomsnittskostnader

c) Randsoneaktiviteter

- Samarbeid om oppdragsforskning, oppdragsundervisning mv.

Fordelene som kan oppnås gjennom en allianse er i prinsippet ikke særlig forskjellig fra det man kan oppnå gjennom fusjoner. En forskjell er det likevel: i en allianse kreves ikke en umiddelbar og bred harmonisering av administrative systemer, rutiner og ansattes rettigheter.

Innsatsen kan dermed konsentreres om de faglige og administrative aktivitetene, og vi mener derfor disse gevinstene kan realiseres raskere enn i en fusjon.

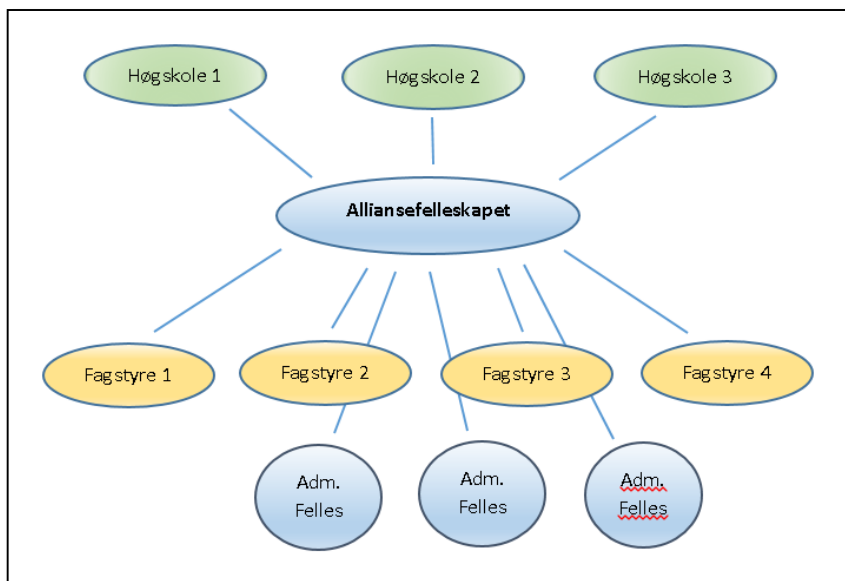
Alliansemodellens utforming

Samarbeid mellom universiteter og høyskoler er mest vanlig innenfor området kompetansedeling og -utvikling. Dette er samarbeid som omfatter felles utdanningsprogrammer, konferanser, forskerskoler, Centre of Excellence mv., og vanligvis er regulert gjennom tidsbegrensede avtaler og styrer.

Samarbeid på området stordriftsfordeler og risikodeling skjer også, men hovedsakelig gjennom prosjekter eller seminarer, gjerne initiert av statlige initiativ som UNINETT eller gjennom UHR. Randsoneaktiviteter er dels organisert utenfor institusjonen (i stiftelser, aksjeselskaper mv.), dels som egne avdelinger innenfor institusjonene.

Tradisjonelt er samarbeidet mellom institusjoner smalt, dvs. avgrenset til enkeltprosjekter. Institusjoner har gjerne flere prosjekter og avtaler med flere institusjoner. De kan være strategiske på det enkelte samarbeidsområdet, men er ikke i like stor grad uttrykk for strategiske allianser på institusjonsnivå.

Allianser kan være mer eller mindre løse eller faste, dvs. med eller uten en egen organisasjon. Vi tror det er riktig å si at høyere utdanning i noen grad har vært preget av løse nettverk. SAK-politikken skapte f.eks. Mørealliansen (mellom høyskolene i Møre og Romsdal), og UH-Nett Vest (universitetene og høyskolene mellom Stavanger og Volda) og bidro til Midtnorsk Nettverk (NTNU og høyskolene i Midt-Norge) uten at det ble en fungerende allianse. UH-Nett Vest har kanskje vært det mest fasttømrede samarbeidsnettverket av disse, basert på en samarbeidsavtale, med et styre bestående av rektorene, et kontaktutvalg og en daglig leder (koordinator). Det er lærerutdanning og forskningssamarbeid som har vært hovedfokuset i samarbeidet, men det er over tid utviklet samarbeidstiltak også på andre felt. Den alliansen som foreslås her, er en bred strategisk allianse på institusjonsnivå. Den omfatter i prinsippet de fleste administrative og faglige funksjoner hos alliansepartnerne, og må forankres i en allianseavtale som skisserer alliansens formål og organisasjon.

Alliansens formål er å ivareta høyskolenes regionale funksjoner, som skissert ovenfor, samtidig som alliansepartnerne i fellesskap kan styrke kvaliteten i utdanning, forskning og

kunnskapsutvikling. En mulig modell vil være å organisere alliansen gjennom et alliansefellesskap som «eies» likt av institusjonene i alliansen, dvs. at representasjon og forpliktelser deles likt.

Alliansefellesskapet bindes sammen av en forpliktende samarbeidsavtale (allianseavtale) mellom institusjonene. Figuren viser hvordan alliansen er tenkt bygget opp.

Alliansefellesskapet kan utgjøres av institusjonenes styreledere i tillegg til en øvrig representant, valgt av institusjonene. For å bidra til utvikling og læring på tvers i større enheter i tråd med kvalitetsmålsettingene, kan alliansefellesskapet oppnevne faglige styrer med leder som jobber med faglig utvikling og faglig samarbeid innenfor definerte fagområder, f.eks. helse og sosialfag, lærerutdanning, øk.adm.-utdanninger osv., eller med satsinger innen f.eks. forskning, grunnutdanningene osv.

Fagstyrene kan utpekes av alliansefellesskapet og få sitt mandat derifra. Fagstyrene må også være godt forankret i institusjonenes fagområder. Alliansefellesskapet kan også ansette eller utpeke en daglig leder/koordinator som er sekretariat for alliansefellesskapet og overordnet fagstyrene.

I tillegg til fagstyrer kan det etableres administrative fellesfunksjoner der dette vurderes hensiktsmessig. Disse skal også opprettes av alliansefellesskapet som videre bestemmer fellesfunksjonenes organisasjonsform. Fellesfunksjonenes ledere utpekes av alliansefellesskapet.

Allianseavtalen skal regulere alliansefellesskapets plikter, ansvar, rettigheter og oppgaver. Allianseavtalen må være vedtatt i hvert enkelt høgskolestyre. Selve innholdet i allianseavtalen fremforhandles av partene, men den må spesifisere klare mål om arbeidsdeling, samarbeid og konsentrasjon på fagområder som dekkes av flere av institusjonene i alliansen. Dette betyr at alliansefellesskapet må se de aktuelle fagområdene og –miljøene under ett, og forplikte høgskolene på å skape fellesløsninger, f.eks. i form av fellesgrader, faglig assistanse, harmonisering av kvalitetssystemer, benchmarking o.l.

Sammenstillingen av fagområder ved de tre høgskolene (nedenfor) peker framover mot hvordan en fagstyrestruktur kan organiseres i alliansen.

Studieporteføljen

Den samlede studieporteføljen ved de tre høgskoler kan deles inn på ulike måter. Nedenfor har vi skissert en inndeling med fire fagområder:

- økonomiske og samfunnsvitenskapelige fag
- idrett, helse- og sosialfag
- medier og kulturfag
- pedagogikk og lærerutdanning

En slik inndeling vil kunne danne grunnlaget for organiseringen av fagstyrer, som det er redegjort for tidligere. I denne sammenhengen ønsker vi kun å vise potensialet i et faglig samarbeid på tvers av høgskolene. Selve inndelingen av fagområdene er et eksempel. Denne inndelingen kan gjøres på andre måter også, men det krever både en omfattende lokal prosess, hensyn til nasjonale føringer, for eksempel gjennom nye rammeplaner. Hovedpoenget med modellen er å vise at de tre høgskolene har en rekke utdanninger og studiemiljø som vil kunne utvikle seg i et nærere faglig fellesskap i en allianse enn det som er tilfelle i dag.

Til sammen har høgskolene 51 bachelorstudier, 26 masterstudier og 5,5, phd-programmer, inkludert kunstnerisk phd ved Den norske filmskolen. De tre institusjonene har seks parallelle bachelorprogrammer.

Det er ellers lignende fagmiljøer på de fleste områdene parvis, dvs. ved minst to av høgskolene. I tillegg til kandidatstudiene tilbys det mange EVU-studier, årsstudier og andre kortere studier, som ikke er tatt med i denne oversikten.

Økonomiske og samfunnsvitenskapelige fag			
	HiL	HiM	HVO
BA	<ul style="list-style-type: none"> - økonomi og administrasjon - organisasjon og ledelse - kulturprosjektledelse - markedsføring og ledelse av turismeopplevelser - reiselivsledelse - sport management - fornybar energi (<i>sammen med HiG</i>) - rettsvitenskap - internasjonale studier med historie - kulturprosjektledelse 	<ul style="list-style-type: none"> - økonomi og administrasjon - regnskap og revisjon - logistikk og supply chain management - petroleumslogistikk - sport management - juss og administrasjon 	<ul style="list-style-type: none"> - planlegging og administrasjon
MA	<ul style="list-style-type: none"> - innovasjon - spesialisering i ledelse og organisering - innovasjon - spesialisering i økonomi og administrasjon - innovasjon - moderne forvaltning (MPA) - helsefremmende lokalsamfunnsarbeid - miljøpsykologi 	<ul style="list-style-type: none"> - erfaringsbasert master i logistikk - Msc in logistics - Msc Petroleum Logistics - Msc in Sport Management - erfaringsbasert master i samferdselsplanlegging - samfunnsendring, organisasjon og ledelse - økonomi og administrasjon 	<ul style="list-style-type: none"> - samfunnsplanlegging og leiing
phd	<ul style="list-style-type: none"> - innovasjon i tjenesteyting i offentlig og privat sektor 	<ul style="list-style-type: none"> - logistikk 	

I økonomisk-administrative fag er det beslektede studietilbud og fagmiljøer på alle tre nivå ved HiM og HiL. Dette inkluderer enkelte tematikker innfor logistikk og tjenesteinnovasjon. På disse fagområdene ligger det til rette for flere potensielle faglige samarbeidsprosjekter og en annen utnyttelse av fagressursene.

Innenfor samfunnsvitenskapelige fag er det studietilbud ved alle tre høgskoler, noen med direkte paralleller. Samfunnsfagene har en viktig funksjon også for de økonomisk-administrative studieprogrammene, og for området helse- og sosialfag. Det siste viser at inndelingen i fire (og ikke flere) fagområder er diskutabel. Samfunnsplanleggingsmiljøer finnes ved alle høgskolene og disse har i mange år hatt faglig samarbeid.

Idrett, helse- sosialfag			
	HiL	HiM	HVO
BA	- barnevern - psykologi - sosialt arbeid - vernepleie - idrettsvitenskap	- sykepleie - vernepleie	- barnevernspedagog - sosionom - idrett og friluftsliv - friluftsliv - idrett
MA	- sosial- og velferdsfag - psykososialt arbeid med barn og unge - helsefremmende lokalsamfunnsarbeid	- helse- og sosialfag, kliniske hjelperelasjoner overfor sårbare gruppe	- helse- og sosialfag, meistring og myndiggjøring
phd	- barns og unges deltakelse og kompetanseutvikling	- helse- og sosialfag: vilkår for profesjonsutøving	

Innenfor helse- og sosialfag har alle tre høgskolene store studieprogrammer, som fungerer i henhold til de samme nasjonale rammeplaner. På dette området tilbys det en rekke masterstudier som har høy regional attraktivitet i tillegg til de to doktorgradsprogrammene som har lignende målgrupper.

Innenfor idrettsfag er det lignende tilbud ved HVO og HiL på bachelornivå, mens HiM har et årsstudium i idrett og adventure. Mellom disse er det potensial for faglige samarbeidsprosjekter i undervisning og forskning. Disse kan også ses i sammenheng med sport management miljøene ved HiL og HiM, og til dels med reiselivsutdanningen ved HiL.

Medier og kulturfag		
	HiL	HVO
BA	- 9 kunstfaglige utdanninger ved Dnf - TV-ledelse - TV-regi - TV-teknikk - film- og fjernsynsvitenskap	- animasjon - journalistikk - media, IKT og design - språk, kommunikasjon og media - PR, kommunikasjon og media - Kunst og handverk - Musikk - Drama/teater
MA	- Audiovisuell fortelling, kunstfaglig masterutdanning ved Dnf - film- og fjernsynsvitenskap	- dokumentar og journalistikk
phd	- kunstnerisk stipendiatprogram - audiovisuelle mediers estetikk (<i>i samarbeid med NTNU</i>)	

Innenfor området audiovisuelle medier har HVO og HiL nasjonalt ledende fagmiljøer. For begge høgskolene er disse miljøene viktige for identiteten. Den norske filmskolen ved HiL som er den eneste kunstfaglige utdanning i alliansen, har en nasjonal oppgave på sitt felt.

Mediemiljøene ved de to høgskolene har potensiale for økt tverrfaglig samarbeid.

Pedagogikk og lærerutdanning		
	HiL	HVO
BA	- pedagogikk	- allmennlærerutdanning, 4-årig - språk og litteratur - historie - religion og språk - barnehagelærerutdanning - grunnskolelærerutdanning for 1.-7. årstrinn - grunnskolelærerutdanning for 5.-10. årstrinn - PPU
MA	- pedagogikk - spesialpedagogikk - karriereveiledning	- undervisning og læring, spesialpedagogikk, matematikk, norsk - kulturmøte - nynorsk skriftkultur
phd	- barn og unges deltakelse og kompetanseutvikling	

Området pedagogikk og lærerutdanning er av avgjørende betydning for HVO. Det utgjør om lag 2/3 deler av studievirksomheten ved denne høgskolen. Høgskolen ser også potensiale for samarbeid gjennom fellesgrader og for eksempel med Høgskulen i Sogn og Fjordane hvor man alt har erfaringer med fellesgrad innenfor grunnskolelærerutdanning.

HiL har et av landets største pedagogikkmiljøer og en omfattende EVU-portefølje rettet mot skolen. I et tettere samarbeid vil miljøene kunne supplere hverandres faglige arbeid, både i studiene og i FOU-virksomhet.

HiM har ikke pedagogikk eller lærerutdanning, men har fagmiljøer i matematikk, statistikk og informatikk som kan støtte deler av lærerutdanningen ved HVO. De tre høgskolene ønsker også å samarbeide om praktisk-pedagogisk utdanning for egne lærere.

Som skissert ovenfor vil felles fagstyrer få i oppgave å utnytte ressursene og utvikle den faglige kvaliteten i studieprogrammene. Dette kan gjøres bl.a. gjennom å utvikle fellesgrader eller transformere eksisterende masterprogrammer til fellesgrader på masternivå innenfor fagområder som økonomi, idrettsledelse, friluftsliv og turisme, lærerutdanning/pedagogikk, helse- og sosialfagene og audiovisuelle utdanninger. Bruk av distribuerte undervisningsformer og samarbeidsprosjekter på tvers av institusjoner med studenter og ansatte vil også kunne bidra til å styrke regionenes kompetanseutvikling vesentlig.

Når det gjelder forskningsområdet er lignende samarbeidskonstellasjoner mulige både innenfor like og lignende fagområder og i tverrfaglige prosjekter, særlig knyttet til doktorgrads- og andre faglige satsingsområder ved høyskolene.

Et tredje område der det kan oppnås en større grad av bærekraft og soliditet gjennom forpliktende samarbeid, er de administrative støttesystemer. Studieadministrasjon (kvalitetssystem, internasjonalt arbeid, digital eksamen, markedsføring), studentrekruttering, internasjonalisering, HR-området (rekruttering av ansatte, juridisk spisskompetanse etc.), og økonomi (f. eks felles innkjøp) er eksempler på dette.

For å eksemplifisere hvordan det kan samarbeides for å støtte opp under kjernevirksomheten på tvers av institusjonene har det blitt satt ned arbeidsgrupper innen rekruttering/markedsføring, internasjonalisering og forskningsadministrasjon.

Arbeidsgruppene har kommet fram til en rekke funksjoner som vil kunne styrkes ved å utnytte de samlede ressurser bedre, for eksempel innen høyt spesialiserte kompetanseområder som

søknadsskriving til Horizont 2020, oversikt over internasjonaliseringstiltak, bruk av sosiale medier i rekrutteringen osv.

Andre områder som er aktuelle er «felles» kvalitetssikringssystem, høgskolepedagogisk kompetanseutvikling/førstelektorprogram, de fagansattes kompetanseutvikling innen anvendt IT, digital eksamen, fleksibilisering av studieprogrammer, og utvikling og bruk av EVU-tilbud på tvers av regionene.

Hensikten vil være å etablere mer solide fagmiljøer, bedre ressursutnyttelsen og samlet sett gi bedre utdanning og styrket forskning.

V. OPPSUMMERING: REGIONALE FUNKSJONER OG STYRKET KVALITET I HØGSKOLENES UTDANNING OG FORSKNING

Høgskolealliansen skal være et strategisk grep for å styrke institusjonenes regionale funksjon og kvaliteten ved høgskolenes utdanning og forskning. Så langt har vi definert høgskolenes regionale rolle og vist hvor det mest åpenbare potensialet for faglig utvikling og ressursutnyttelse finnes. Vi har også skissert en mulig overordnet modell som vil kunne realisere disse gevinstene.

Kjernen i denne modellen er felles organ og ledelse for fagområder og funksjoner som er sentrale for institusjonenes ressursutnyttelse og faglige utvikling.

Per i dag har høgskolene hver for seg gode og konkurransedyktige utdannings-programmer og en omfattende forskningsvirksomhet. Høgskolene har hver en historie som viser en sterk faglig utvikling, men fremtiden krever at denne utviklingen fortsetter med økt styrke.

I et framtidig landskap med stadig større UH-institusjoner og en konsentrasjon som lett kan favorisere utdanningsinstitusjonene i de store byene, vil en allianse av regionale høyskoler være en viktig alternativ vei til økt kunnskapsutvikling og regional utvikling. En slik allianse vil ha regional forankring og nærhet til praksisfeltet innenfor både kulturliv, næringsliv og offentlig sektor, og den tar mål av seg til å bidra sterkt til den regionale kompetanseutviklingen som alle de berørte regionene i alliansen er avhengig av.